

**Projekta „Esam dažādi, bet vienoti Latvijā”
skolēnu aptaujas rezultāti**

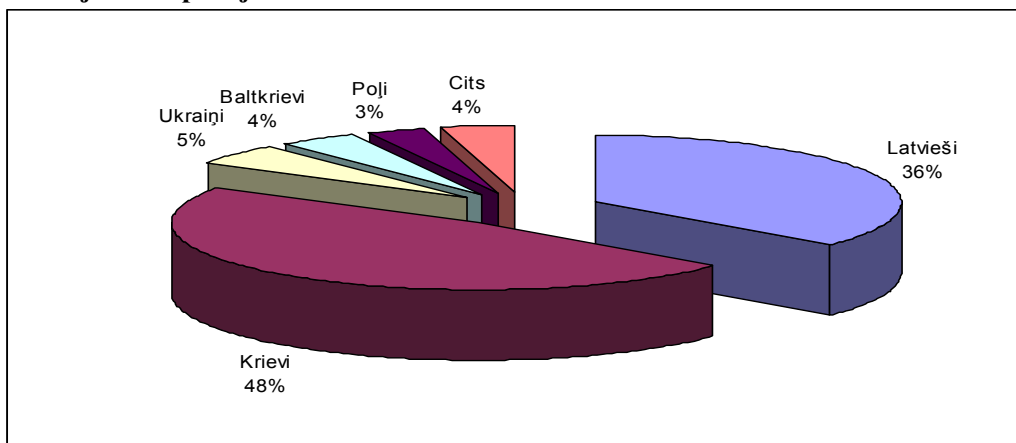
Sagatavoja: Inese Šūpule

2004.gada marts

Aptaujas apraksts

Kopumā projekta “Esam dažādi, bet vienoti Latvijā” ietvaros notikušajās lekcijās tika aptaujāti 595 10.-12.klašu skolēni. Aptaujas laiks: 2004.gada janvāris – februāris. Aptaujāto vecums ir robežās no 15 līdz 20 gadiem, salīdzinoši visvairāk aptaujāto (45%) ir 17 gadus veci 11.klases skolēni. 37% aptaujāto ir zēni, 63% - meitenes. 69% aptaujāto ir Latvijas Republikas pilsoņi. 36% aptaujāto skolēnu ir latvieši, 48% - krievi, 5% - ukraiņi, 4% - baltkrievi, 3% - poļi, 4% - kādas citas tautības.

1.zīmējums. Aptaujas dalībnieku tautība.

Aptauja tika veikta šādās skolās:

1. Tabula. Skolas nosaukums

Skola	VISI RESPONDENTI	
	=====	
	Skaitis	Kolonu %
Rīgas Ukrainu skola	17	2.9
Rēzeknes Poļu vidusskola	45	7.6
Tiskādes vidusskola	26	4.4
Jelgavas 5.vidusskola	42	7.1
Ventspils 3.vidusskola	37	6.2
Tukuma 3.vidusskola	36	6.1
Rīgas Klasiskā ģimnāzija	33	5.5
Liepājas Puškina 2.vidusskola	47	7.9
Rīgas 53.vidusskola	50	8.4
Kuldīgas 2.vidusskola	25	4.2
Liepājas 12.vidusskola	60	10.1
Ventspils 2.vidusskola	32	5.4
Ventspils 1.ģimnāzija	54	9.1
Daugavpils 1.ģimnāzija	61	10.3
Jelgavas 4.vidusskola	30	5.0
Total	595	100.0

Aptaujas rezultātu kopsavilkums

Aptaujas rezultāti parāda, ka kopumā skolēni apzinās sabiedrības integrāciju kā nepieciešamību un saprot, ka šobrīd Latvijas sabiedrība ir sašķelta. Kopumā 79% skolēnu atzīst, ka sabiedrības integrācija ir nozīmīgs process Latvijā. 67% skolēnu atzīst, ka Latvijas sabiedrība ir etniski sašķelta, 75% skolēnu piekrīt viedoklim, ka ir noteiktas problēmas, kas skar tikai mazākumtautības un šo problēmu risināšanā ir nepieciešams valsts atbalsts.

Asociācijas ar vārdu savienojumu “sabiedrības integrācija” atklāj, ka lielākā daļa skolēnu ir pietiekami uzmanīgi klausījušies projekta “Esam dažādi, bet vienoti Latvijā” ietvaros organizētās lekcijas un spējuši reproducēt lekcijās runāto. Tomēr jāatzīmē, ka daļai skolēnu stiprāki ir citā kontekstā iegūtie priekšstati par sabiedrības integrāciju, piemēram, to skolēnu vidū, kas sabiedrības integrāciju saista ar nepilsoņu un mazākumtautību diskrimināciju (biežāk krievu skolēnu vidū) vai ar neapmierinātību krievu vidū (biežāk latviešu skolēnu vidū).

Minētās asociācijas iespējams izskaidro to, ka sabiedrības integrācija nozīmīgāka šķiet latviešu skolēniem (87%), salīdzinot ar krievu (76%) un citu tautību (66%) skolēniem.

Pētījuma rezultāti parāda, ka attiecībā uz LR pilsoņa tiesībām un statusus latviešu un citu tautību skolēnu viedokļi nedaudz atšķiras: ja latviešu vidū tikai 42% uzskata, ka starp pilsoņu un nepilsoņu tiesībām pastāv būtiskas atšķirības, tad krievu skolēnu vidū tā uzskata 74%.

Līdzīgi arī attiecībā uz pilsoņu statusu izdevīgumu latviešu un krievu skolēnu domas dalās: latviešu skolēnu vidū 78% uzskata, ka ir izdevīgi būt par LR pilsoni, bet krievu vidū – 58%.

Kopumā nedaudz vairāk kā puse aptaujāto skolēnu (58%) uzskata, ka viņu iespējas, Latvijai iestājoties Eiropas Savienībā, palielināsies. Salīdzinoši optimistiskāk ir noskaņoti latviešu skolēni (79%) nekā krievu (45%) un citu tautību skolēni (47%).

Ticība iespējai demokrātiskā veidā ietekmēt Latvijas likumdošanu (piekrītoša atbilde uz jautājumu “”) raksturīga vienai ceturtajai daļai aptaujāto jauniešu (26%). 60% skolēnu uzskata, ka ne viņi, ne viņu vecāki nevarētu ietekmēt likumdošanas procesu. Jāpiebilst, ka atbildes nediferencējas, analizējot tās dažādu etnisko grupu vidū.

71% latviešu, 36% krievu un 33% citu tautību skolēnu vārdu “dzimtene” saista ar Latviju. Citas visbiežāk minētās atbildes ir “dzimtā pilsēta, ciemats”, “kur ir labi, tur arī dzimtene”, “Krievija”. Ar Latviju savus nākotnes nodomus saista 63% latviešu skolēnu, 49% krievu skolēnu un 42% citu tautību skolēnu.

Aptaujas rezultāti

Viedoklis par sabiedrības integrāciju

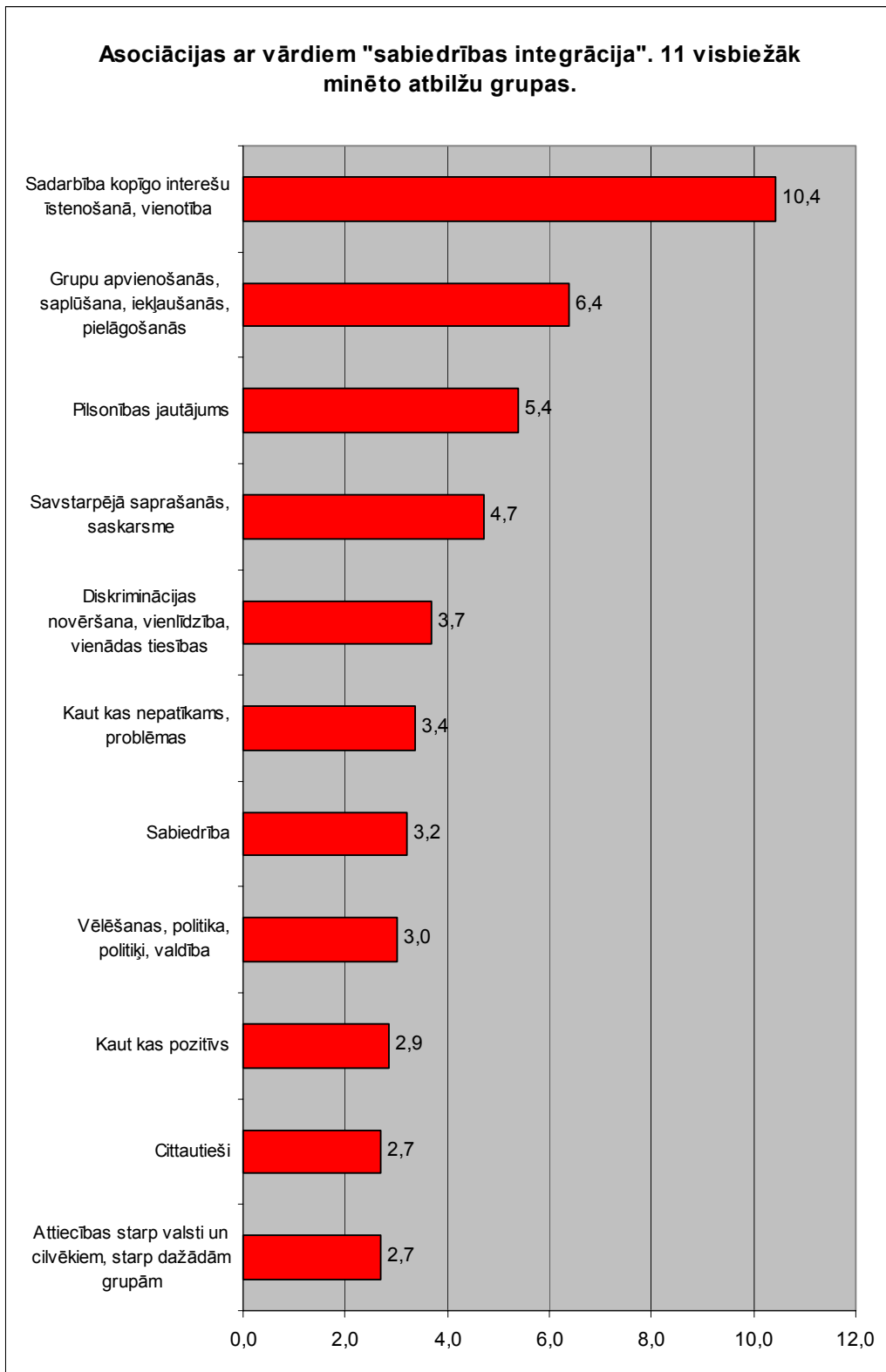
Lai noskaidrotu skolēnu priekšstatus par sabiedrības integrāciju, aptaujā tika uzdots jautājums “Kas Tev pirmais ienāk prātā, kad runā par sabiedrības integrāciju?”. Konkrētu atbildi uz šo jautājumu sniedza 60% aptaujāto.

Lai atbildes apkopotu, tika izveidotas asociāciju jēdzieniskās grupas, piemēram, tādi izteikumi kā „*Indivīdu un grupu savstarpēja sadarbība kopīgas valsts ietvaros*”, „*Vienotas tiesības, vienota valsts*”, „*Dažādu grupu sadarbība vienas valsts ietvaros*”, „*Sadarbība ar valsti*” tika kodēti kā: “sadarbība kopīgo interešu īstenošanā, vienotība”.

Visbiežāk minētās asociācijas skolēnu vidū ir:

- 1) “sadarbība kopīgo interešu īstenošanā, vienotība” – **10%**;
- 2) “dažādu sabiedrības grupu apvienošanās, saplūšana, iekļaušanās, pielāgošanās” – **6%** (Piemēri: „*Tautu apvienošanās, neietekmējot kultūru*”, „*Palīdzēt „iedzīvoties” Latvijā jebkuram*”, „*Vairāku grupu apvienošanās vienā, ņemot vērā katras grupas intereses*”, „*Vairāku tautu saplūšana*”);
- 3) “pilsonības jautājums”- **5%** (Piemēri: „*Pilsoņu un nepilsoņu attiecības*”, „*Nepilsoņu skaita samazināšana*”);
- 4) “savstarpējā saprašanās, saskarsme” - **5%**, (Piemēri: „*Sabiedrība jāpadara tāda, lai visi spēj saprasties*”, „*Cilvēku savstarpējais kontakts, iekļaušanās sabiedrībā*”, „*Saprašanās starp dažādiem cilvēkiem, tautām*”);
- 5) “diskriminācijas novēršana, vienlīdzība, vienādas tiesības – **4%**.

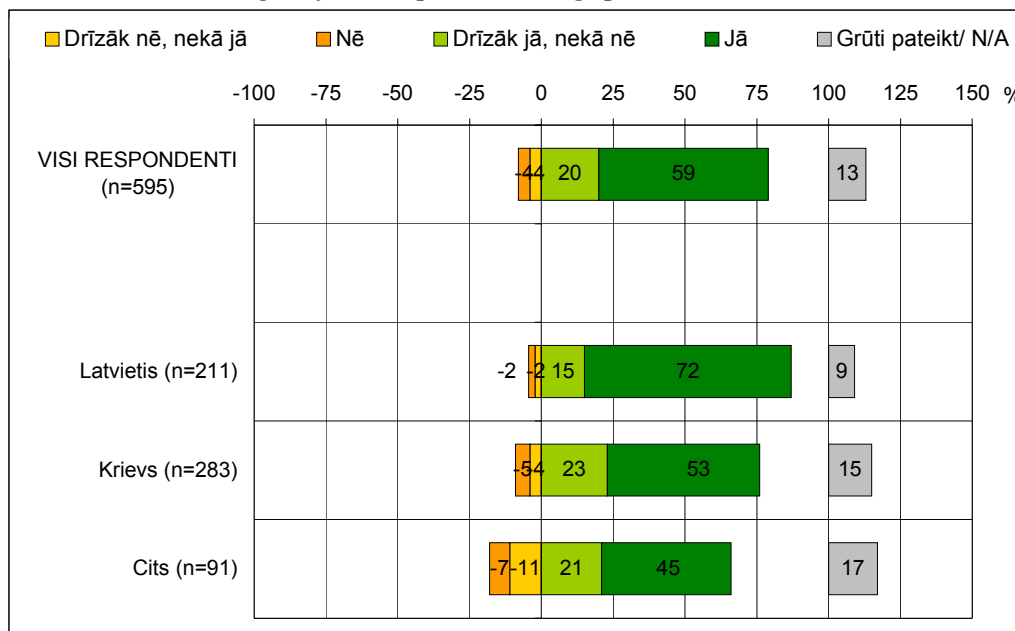
Uz negatīvām asociācijām attiecībā uz vārdu salikumu “sabiedrības integrācija” norādīja aptuveni **6%** skolēnu (summējot atbildes “mazākumtautību, nepilsoņu diskriminācija” (piemērs: „*Necieņa pret nepilsoņiem*”; „*Mazākumtautību tiesību neievērošana*”), “ kaut kas nepatīkams, problēmas” (Piemērs: „*Vārds „integrācija” mani baida, es to nesaprotu*”, „*Naidīgums starp latviešiem un krieviem*”), “aktuāla problēma”, “neapmierinātība krievu vidū”. Citu atbilžu emocionālā nokrāsa nav viennozīmīgi izvērtējama.

2.zīmējums. Asociācijas ar vārdiem “sabiedrības integrācija”

Kopumā lielākā daļa skolēnu atzīst, ka sabiedrības integrācija ir svarīgs process Latvijā (79%). Īpatnēji, ka latviešu skolēnu vidū ir vairāk tādu, kas uzskata, ka integrācija ir svarīga (87%) (3.zīmējums).

3.zīmējums. Priekšstats par sabiedrības integrācijas svarīgumu

“Vai sabiedrības integrācija, Tavuprāt, ir svarīgs process mūsu valstī?”

Divas trešdaļas (64%) aptaujāto skolēnu nepiekrīt viedoklim, ka “sabiedrības integrācija ir process, kas notiek pats no sevis”. Līdzīgā jautājumā “Vai pēc Tavām domām integrācijas procesu ir kādam jāvada”, 71% skolēnu atbild apstiprinoši. Viedokli, ka integrācijas procesu kādam ir jāvada biežāk atbalsta aptaujātie latvieši (78%), nekā krievi vai citu tautību pārstāvji (68%).

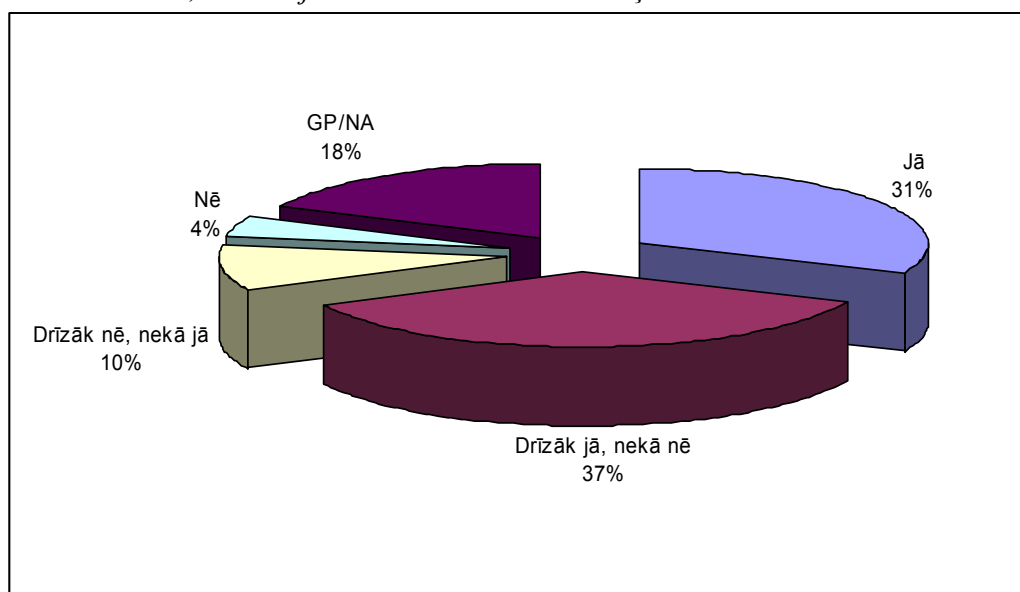
Viedoklis par sabiedrības etnisko sašķeltību

67% aptaujāto skolēnu uzskata, ka Latvijas sabiedrība ir etniski sašķelta, 18% nesniedz konkrētu atbildi uz šo jautājumu, bet 15% vairāk piekrīt viedoklim, ka Latvijas sabiedrība nav etniski sašķelta. Aptaujāto latviešu skolēnu vidū, salīdzinot ar krievu un citu tautību skolēniem, salīdzinoši vairāk ir to, ka uzskata, ka Latvijas sabiedrības nav etniski sašķelta (Latviešu skolēnu vidū – 22%, krievu skolēnu vidū – 9%, citu tautību pārstāvju vidū – 14%) (4.zīmējums).

Lielākā daļa aptaujāto skolēnu piekrīt viedokļiem, ka pastāv tādas problēmas, kuras skar tikai mazākumtautību pārstāvjus (75%) un ka mazākumtautībām Latvijā ir nepieciešams valsts atbalsts (77%). Atbildes uz šiem jautājumiem dažādu etnisko grupu skolēnu vidū būtiski neatšķiras (35. un 36. tabula).

4.zīmējums. Viedoklis par sabiedrības etnisko sašķeltību

“Vai Tu uzskati, ka Latvijas sabiedrība ir etniski sašķelta?”

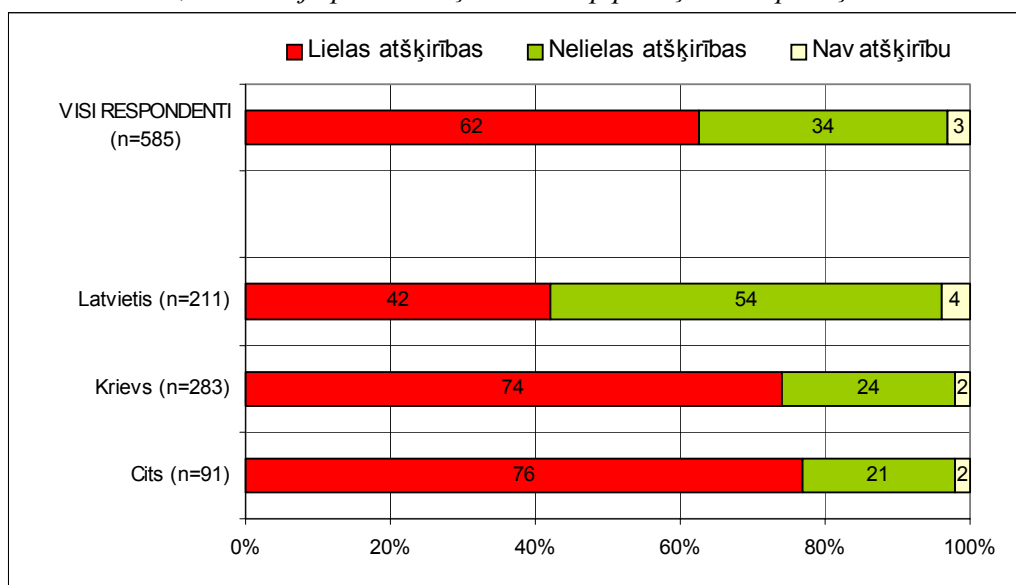

Atšķirības starp pilsoņiem un nepilsoņiem

No visiem aptaujātajiem skolēniem 62% uzskata, ka Latvijā starp pilsoņu un nepilsoņu tiesībām pastāv lielas atšķirības. 34% atzīst, ka pastāv nelielas atšķirības, bet tikai 3% uzskata, ka atšķirības nepastāv. Ja aplūkojam šo jautājumu pēc etniskās piederības, redzams, ka latviešu skolēnu vidū izplatītāks ir viedoklis, ka pastāv nelielas atšķirības (54%), bet krievu un citu tautību skolēnu vidū – ka pastāv lielas atšķirības (atbilstoši 73% un 75%) (5.zīmējums).

5.zīmējums. Atšķirības starp pilsoņu un nepilsoņu tiesībām

“Kā Tu uzskati, vai Latvijā pastāv atšķirības starp pilsoņu un nepilsoņu tiesībām?”

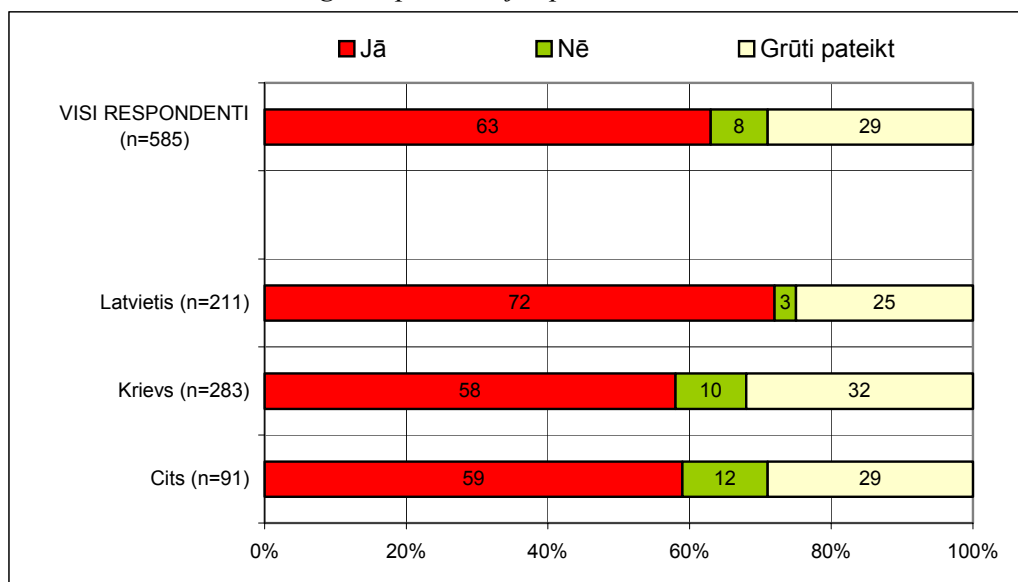
Attiecībā uz Latvijas pilsoņa statusa vērtējumu latvieši salīdzinoši biežāk uzskata, ka ir izdevīgi būt par Latvijas pilsoni. Ja kopumā no visiem aptaujātajiem skolēniem 63% uzskata, ka ir izdevīgi būt par pilsoni (8% uzskata, ka nav, 29% - grūti pateikt), tad latviešu vidū Latvijas pilsonības statusu augstāk vērtē 72%, bet krievu un citu tautību skolēnu vidū - atbilstoši 58% un 59% (6.zīmējums).

No tiem aptaujātajiem skolēniem, kas nav LR pilsoņi (31%, N=186), 55% vēlētos iegūt LR pilsonību, bet 34% - nevēlētos.

Uz jautājumu „Ja Tev būtu iespēja izvēlēties kādas valsts pilsonību, kura tā būtu?” 24% skolēnu norāda, ka – Latvijas (nav būtisku atšķirību etnisko grupu starpā), 12% - Krievijas, 10% - ASV, Kanādas Austrālijas, 7% - Vācijas, 5% - Lielbritānijas, bet 8% izvēlētos kādas citas Rietumeiropas valsts pilsonību.

6.zīmējums. Viedoklis par Latvijas pilsoņa statusa izdevīgumu

“Kā Tu domā, vai ir izdevīgi būt par Latvijas pilsoni?”

Piederības sajūta Latvijai

No visiem aptaujātajiem skolēniem 48% vārdu „dzimtene” attiecina uz Latviju, 21% - uz savu dzimto pilsētu, ciematu, 12% atzīmē, ka „kur ir labi, tur arī dzimtene”, bet 10% dzimtene saistās ar Krieviju.

Analizējot atbildes pēc etniskās piederības, redzams, ka 71% latviešu, 36% krievu un 33% citu tautību skolēnu vārdu „dzimtene” saista ar Latviju. Krievu jauniešu vidū 19% par savu dzimteni atzīst Krieviju, 13% atzīmē, ka „kur ir labi, tur arī dzimtene”. Citu tautību pārstāvju vidū kā dzimtene salīdzinoši biežāk tiek norādītas Krievija (6%), Baltkrievija (3%) un Ukraina (4%); 22% atzīmē, ka „kur ir labi, tur arī dzimtene” (31. tabula).

Vaicāti uz nākotnes nodomiem - kurā valstī ir noskaņojušies dzīvot un strādāt – nedaudz vairāk kā puse skolēnu atzīmē, ka Latvijā (53%), 5% - Krievijā, 5% - ASV, Kanādā, Austrālijā, 3% - Vācijā, bet 9% norāda kādu citu Eiropas valsti.

Ar Latviju savus nākotnes nodomus saista 63% latviešu skolēnu, 49% krievu skolēnu un 42% citu tautību skolēnu. Ar Krieviju savus nākotnes nodomus saista 2% latviešu skolēnu, 8% krievu skolēnu un 4% citu tautību skolēnu (32. Tabula).

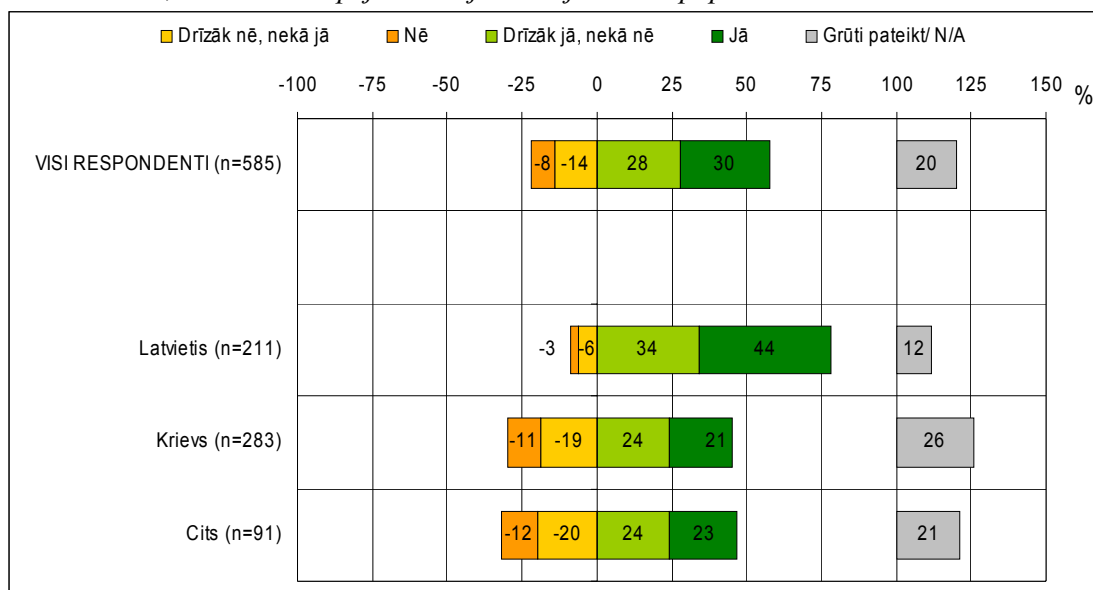
Viedoklis par iespējām, iestājoties ES

Aptaujā skolēniem tika uzdots jautājums „Kā Tu domā, vai Tavas iespējas Latvijai iestājoties ES paplašināsies?”. Atbildes uz šo jautājumu liecina, ka latviešu jaunieši ir noskaņoti optimistiskāk. Ja kopumā no visiem aptaujātajiem jauniešiem 58% uzskata, ka viņu iespējas paplašināsies, 22% tam nepiekrīt, bet 20% nesniedz konkrētu atbildi uz šo jautājumu, tad latviešu skolēnu vidū pozitīvi savu iespēju paplašināšanos vērtē 79%, krievu skolēnu vidū – 45%, bet citu tautību skolēnu vidū – 47%.

Jauniešu atbildes uz šo jautājumu netieši norāda arī uz atšķirībām attieksmē pret Latvijas iestāšanos Eiropas Savienībā.

7.zīmējums. Iespēju palielināšanās, iestājoties ES

“Kā Tu domā, vai Tavas iespējas Latvijai iestājoties ES paplašināsies?”

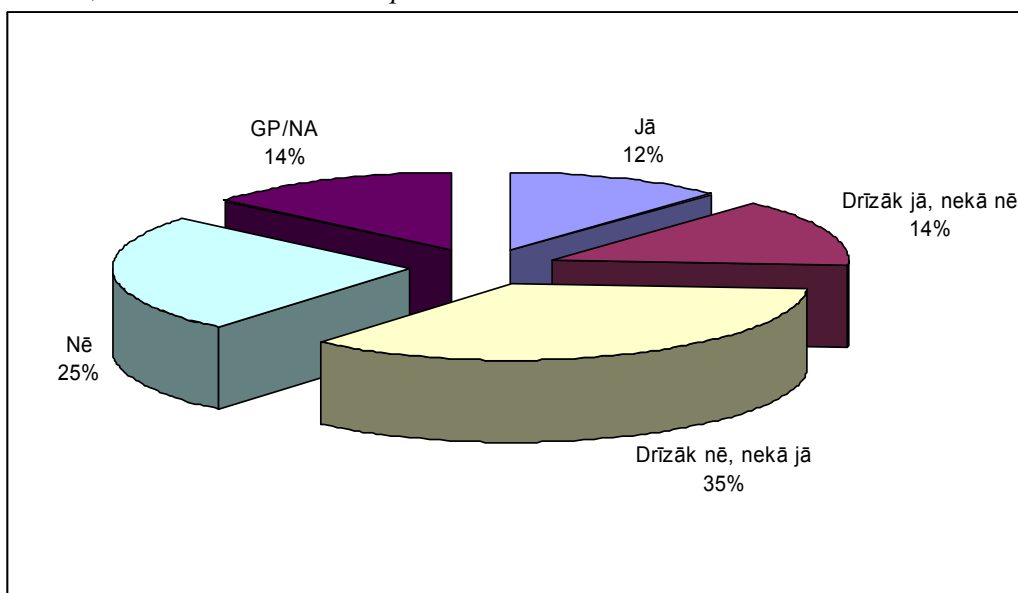

Viedoklis par iespējām ietekmēt likumdošanu

Lai noskaidrotu skolēnu viedokli par demokrātijas iespējām Latvijā, skolēniem tika uzdots jautājums „Iedomājies, ka Tev vai Taviem vecākiem būtu nepieciešams kaut ko mainīt Latvijas likumos, vai Tu vai Tavi vecāki spētu kaut ko mainīt?”. Kopumā 26% no jauniešiem uzskata, ka viņi vai viņu vecāki varētu kaut ko mainīt, 60% uzskata, ka nevarētu neko mainīt, bet 14% nesniedza konkrētu atbildi uz šo jautājumu. Atbildes dažādu etnisko grupu starpā būtiski neatšķiras.

8.zīmējums. Iespējas ietekmēt likumdošanu

„Iedomājies, ka Tev vai Taviem vecākiem būtu nepieciešams kaut ko mainīt Latvijas likumos, vai Tu vai Tavi vecāki spētu kaut ko mainīt?”

Novēlējums valstij

Aptaujas anketas beigās katram skolēnam tika lūgts uzrakstīt novēlējumu savai valstij. Jautājuma mērķis bija netieši noskaidrot gan skolēnu attieksmi pret Latvijas valsti, gan arī aktuālākās problēmas skolēnu vērtējumā.

Atbilžu analīze parāda, ka aktuālākās problēmas skolēnu vērtējumā ir:

1) Politiku, valstsvīru nepietiekamās rūpes par vienkāršajiem iedzīvotājiem, politiku savtīgums (11%);

Piemēri:

„Domājiet arī par mums vienkāršajiem cilvēkiem” (ukrainiete, pilsone);

„Būt cilvēkiem, nevis zvēriem” (krievs, pilsonis);

„Lai vairāk pievērs uzmanību nabadzīgiem cilvēkiem un bezdarbniekiem” (krieviete, pilsone).

„Rūpēties par visiem saviem iedzīvotājiem, gan pilsoņiem, gan nepilsoņiem” (latvietis, pilsonis)

2) Sabiedrības integrācijas jautājumi („Integrāciju, vienotību, saliedētību” - 8%, „Labāk attiekties pret mazākumtautībām” – 3%);

Piemēri:

„Lai vairāk cilvēku naturalizētos, īpaši jaunieši, jo tas nav grūti” (ukrainiete, nepilsone);

„Lai mazākumtautību problēmas atrisinās, cik vien ātri var” (krieviete, pilsone);

„Viskarstākā mana vēlēšanās būtu, lai mazākumtautības Latvijā justos tikpat vērtīgas kā latvieši” (krieviete, pilsone);

„Labas attiecības visiem Latvijā dzīvojošajiem” (latviete, pilsone);

„Es gribētu, lai gan pilsoņi, gan nepilsoņi dzīvotu mierā un cienītu viens otru” (krieviete, nepilsone);

„Būt vienotai, jo tikai kopā iespējams sasniegt nopietnus mērķus” (latviete, pilsone).

3) Valsts attīstība, ekonomiskā izaugsme, iedzīvotāju dzīves līmeņa celšana (7%);

Piemēri:

„Valstij jāturpina attīstīties tikpat ātri” (polis, pilsonis);

„Labklājību!” (ukrainis, nepilsonis);

„Uzlabot savas valsts iedzīvotāju dzīves līmeni” (poliete, pilsone).

4) Politiku un valstsvīru muļķība („Kļūsti gudrāka” - 2%, „Pieņemiet pareizos lēmumus” – 1%);

5) Saglabāt to, kas ir (2%).

Piemēri:

„Lai Latvija nezaudētu tradīcijas” (Latvietis, pilsonis);*„Lai paliek neatkarīga valsts vēl ilgu gadus”* (latvietis, pilsonis);*„Lai tā vienmēr būtu tāda, kāda ir!”* (latviete, pilsone).

Skolēni nereti arī savos vēlējumos pieminēja Latvijas iestāšanos ES:

„Vēlu veiksmi ES” (krieviete, pilsone);*„Lai iestājoties ES būtu daudz labāk kā tagad”* (krievs, pilsonis).

Kopumā pozitīvu nostāju pret valsti pauda 18% jeb 109 skolēni, kas vienkārši novēlēja:

„Sarauj!” (ukrainis, nepilsonis);*„Pastāvēt, plaukt un attīstīties”* (krieviete, pilsone);*„Lai veicas!”* (latviete, pilsone);*„Lai tā plauktu un zeltu!”* (latviete, pilsone);*„Dzīvo zaļi!”* (latgalietis, pilsonis);*„Visu to labāko!”* (krieviete, pilsone);*„Latvija, uz priekšu!”* (krieviete, nepilsone).

6 skolēni bija atzīmējuši „Rokas nost no krievu skolām”, 3 skolēni norādīja, ka vajadzētu ieviest krievu valodu kā otro valsts valodu. Klaji negatīvi bija tikai 2 skolēni, kas novēlēja „Lai to izpostītu Krievija”.

31% aptaujāto skolēnu savu atbildi uz šo jautājumu nesniedza.

Lekcijas vērtējums un vēlme piedalīties seminārā

No visiem aptaujātajiem skolēniem 76% atzīst, ka lekcijā, kas notika projekta „Esam dažādi, bet vienoti Latvijā” ietvaros ir uzzinājuši kaut ko jaunu. Salīdzinoši latviešu skolēnu vidū ir vairāk to, kas atzīmē, ka lekcijā uzzinājuši kaut ko jaunu (87%) (37.tabula). To skolu vidū, kuru audzēkņi, visbiežāk ir norādījuši, ka lekcijās ir ieguvuši kaut ko jaunu, ir Tiskādes vidusskola, Tukuma 3.vidusskola, Kuldīgas 2.vidusskola, Ventspils 1.ģimnāzija, Daugavpils 1.ģimnāzija, Jelgavas 4.vidusskola. Vismazāk jaunu uzzinājuši ir Rīgas skolu skolēni (41.tabula).

Attiecībā uz projekta ietvaros paredzēto semināru, kopumā 47% skolēnu atzīmēja, ka viņi vēlētos tajā piedalīties (62% latvieši, 35% krievi un 47% citu tautību skolēni), bet 42% norādīja, ka nevēlētos piedalīties seminārā. Nevēlēšanās iemesls dažos gadījumos ir saistīts ar nepieciešamību martā pastiprināti mācīties, īpaši tas raksturīgs 12.klašu skolēniem.